

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירננו

נילוין כס
1007

במדבר תש"ף השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

בְּאַלְפֵי בְּרוּכֹת הֵי בְּרוּכָה מִקְדָּשׁ מְלֶךְ, עִיר מְלוּכָה

עיר האמת ועיר השלום

בנביאים או רואים שירושלים היא עיר שמחברת את החדש ואת הדין. כך או לומדים מנבואת זכריה שירושלים היא עיר האמת: "כֹּה אָמַר ה' שְׁבִתִי אֶל-צִיּוֹן וְשָׁכַנְתִּי בָתוֹךָ וְרוּשְׁלָיִם וְנִקְרְאָה עִיר-הַאֱמֻנָה וְהָרֵה' צְבָאוֹת הַר הַקֹּדֶשׁ" (זח א). ומתהילים או לומדים שהיא עיר השלום: "שֶׁאֵלֹ שְׁלוֹם יְרוּשָׁלַם יִשְׁלִיחוּ אֲהַבֶּיךָ: יְהִי-שְׁלוֹם בְּחֵילְךָ שְׁלוֹהַ בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ" (קכב). ובאמת זה תפקידה של ירושלים - לחבר בין כל הכוחות כולם.

על השילוב שיש בירושלים נאמר במזמור זה בתהילים כי היא עיר שמחברת את כל השבטים. "עֲמֻדוֹת הַיָּם רִגְלֵינוּ בְּשַׁעְרֶיךָ יְרוּשָׁלַם: יְרוּשָׁלַם הַבְּנוּיָה לְעִיר שְׁחִבְרָה-לָהּ יַחֲדוּ: שְׁשֵׁם עַל וּ שְׁבִטִים שְׁבִטֵי-יְהוָה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהַדוֹת לְשֵׁם ה'". והיא גם העיר שמעמידה את המשפט והאמת. "כִּי שִׁפְהוֹ יִשְׁבּוּ כַסָּאוֹת לְמִשְׁפַּט פְּסָאוֹת לְבֵית דָּוִד".

וַיְהִי דוֹד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה לְכָל עַמּוֹ

כך היה דוד המלך משלב חסד ודין: "וַיִּמְלֶךְ דָּוִד עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהִי דוֹד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה לְכָל עַמּוֹ" (שמואל ב פרק טו). שואלת הגמרא: "וַיְהִי לָא כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ מִשְׁפָּט אִין צַדִּיקָה, וְצַדִּיקָה - אִין מִשְׁפָּט?! אֵלָּא, אִיזְהוּ מִשְׁפָּט שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צַדִּיקָה? הֵינּוּ אוֹמְרֵי זֶה בְּצוּעֵי". דהיינו פשרה בין בעלי הדין. בפירוש נוסף אומרת הגמרא: "דָּן אֶת הַדִּין זָכָה אֶת הַזָּכָי וְחַיֵּב אֶת הַחַיֵּב, וְרָאָה שְׁנֵתְחַיֵּב עֵנִי מִמּוֹן, וְשָׁלַם לוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, זֶה מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה, מִשְׁפָּט לְזֶה וְצַדִּיקָה לְזֶה. מִשְׁפָּט לְזֶה, שְׁהַחֲזִיר לוֹ מִמּוֹן, וְצַדִּיקָה לְזֶה, שְׁשָׁלַם לוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ. וְכֵן בְּדוֹד הוּא אוֹמֵר, וַיְהִי דוֹד עֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה לְכָל עַמּוֹ, מִשְׁפָּט לְזֶה, שְׁהַחֲזִיר לוֹ אֶת מִמּוֹנוֹ, וְצַדִּיקָה לְזֶה, שְׁשָׁלַם לוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ".

בפירוש שלישי אומרת הגמרא שכל משפט הוא צדקה אמיתית. "רַבִּי אוֹמֵר: אִף עַל פִּי שְׁלֵא שָׁלַם לוֹ מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, זֶהוּ מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה, מִשְׁפָּט לְזֶה וְצַדִּיקָה לְזֶה, מִשְׁפָּט לְזֶה, שְׁהַחֲזִיר לוֹ מִמּוֹנוֹ, וְצַדִּיקָה לְזֶה, שְׁהוֹצִיא גִּזְלָה מִתַּחַת יָדוֹ". (סנהדרין ו ע"א).

ודוד הוא ירושלים, וכל מי שלא התפלל על מלכות בית דוד בברכת "בונה ירושלים" בברכת המזון - לא יצא ידי חובתו (ברכות מט. ש"ע או"ח קפח).

והאמת והשלום אהבו

אל תקרי בניין אלא בוניין

ישעיהו מתנבא על בניין ירושלים ואומר: "הֲנֵה אֲנֹכִי מִרְבִּיץ בַּפּוֹף אֲבַנֶּיךָ וְיִסְדַּתֶּיךָ בַּסַּפְרִים: וְשִׁמְתִי כְּדָכָל שְׁמִשְׁתֶּיךָ וְשַׁעְרֶיךָ לְאַבְנֵי אֲקָדָח וְכַל-גְּבוּלְךָ לְאַבְנֵי-חֶפֶץ". בהמשך אומר ישעיהו: "וְכַל-בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנִיךָ" (ישעיהו נד). המעבר מבניין פיזי לבניין על ידי בנים, הוא כנראה המקור לדרשת חכמים שנומצאת בסוף מסכת ברכות ובסוף מסכת כריתות ובכמה מדרשים: "אל תקרי בניין אלא בוניין". שהבנים והבנות שלומדים תורה ולומדים לדעת את ה' - הם הכי בניין של ירושלים.

וְשִׁמְתִי כְּדָכָל שְׁמִשְׁתֶּיךָ

הגמרא במסכת בבא בתרא (עה ע"א) מספרת על מחלוקת בין חכמים ובין המלאכים בעניין הפירוש לפסוק "וְשִׁמְתִי כְּדָכָל שְׁמִשְׁתֶּיךָ" (ישעיה נד). וכך אומרת הגמרא: "אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי, פְּלִיגֵי תְרֵי מַלְאַכֵי בְּרַקְעֵי - גְּבַרְיָאל וּמִיכָאֵל, וְאָמְרֵי לֵה תְרֵי אַמּוֹרָאֵי בַּמַּעֲרָבָא וּמֵאֵן אֵינּוּן? יְהוּדָה וְחִזְקִיָּה. חַד אָמַר, ד' שוהם', וְחַד אָמַר, ד' שְׁפָה'. אָמַר לָהֶם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְהֵוִי כְּדִין וְכָדִין".

יש מחלוקת בפירוש זה בין שני מלאכים, מיכאל וגבריאל, ויש אומרים שזו מחלוקת בין שני תלמידי חכמים, יהודה וחזקיה בני רבי חייא. המחלוקת היא בשאלה האם מדובר באבני שוהם או באבני ישפה. והקב"ה החליט "לְהֵוִי כְּדִין וְכָדִין", לעשות ביניהם שלום והיו גם אבני שהם וגם אבני ישפה. לכן הם נקראים כְּדָכָל - כְּדִין וְכָדִין (ואע"פ שישעיהו קדם ליהודה וחזקיה בני רבי חייא שנים רבות, תורתם ניתנה כבר מסיני ועליה הוא אמר את נבואתו). הסביר המהר"ל (נצח ישראל נא) כי מיכאל הוא שר שמונה על הטוב והחסד וגבריאל ממונה על הדין והגבורה, וכל אחד מהם אומר שאבניה של ירושלים היא לפי מידותיו. הסיבה שהקב"ה אומר שיהיו גם אבני שהם וגם אבני ישפה, כי ירושלים משלבת בתוכה גם חסד וגם דין. כך הפסוק (ישעיהו א כז) אומר: "צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדָּה וְשִׁבְיָהּ בְּצַדִּיקָה", גם משפט שהוא דין וגם צדקה שהיא רחמים.

ירושלים - יראה ושלם

גם בשמה של ירושלים מוצאים את הצד המאחד שלה. אברהם קורא לה על שם היראה, ועל שם המפגש שיש בה עם ה' "שער השמים", ועל כן שם נבנה בית המקדש, "אין זה כי אם בית בית אלוקים". ויש בירושלים הצד שמאחד את האנשים, כשם שהתאחדו האבנים תחת ראשו של יעקב.

ירושלים המאחדת בימי דוד

כוחה המאחד של ירושלים מתחיל בעם ישראל. רואים אותו בספר שמואל (ב פרק ה) שם כתוב כי דוד מולך "בְּחֶבְרוֹן מֶלֶךְ עַל יְהוּדָה שְׁבַע שָׁנִים וְשָׁשָׁה חֳדָשִׁים וּבִירוּשָׁלַם מֶלֶךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה". המעבר ממלכות בחברון למלכות בירושלים הוא ההבדל בין מלכות על שבת יהודה לבד ובין מלכות על כל ישראל ויהודה. וכשהוא מולך על כולם הוא זוכה להיכנס בשערי ירושלים "וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו וַיְרוּשָׁלַם אֶל הַיְבֵסִי וַיֹּשֶׁב הָאָרֶץ וַיֵּאמֶר לְדָוִד לֵאמֹר לֹא תָבֹא הֵנָּה כִּי אִם הִסְרִיף הַעֲוֹרִים וְהַפְסָחִים לֵאמֹר לֹא יָבֹא דָוִד הֵנָּה וַיִּלְכֹּד דָּוִד אֶת מִצְדַּת צִיּוֹן הִיא עִיר דָּוִד".

הרד"ק במקום מדייק כי בספר שמואל לא מתואר הסיפור של האחדות, ולכן כאן כתוב "וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו וַיְרוּשָׁלַם". לעומת זאת בספר דברי הימים, מתוארת האחדות יותר בפירוט, ושם כתוב: "וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל יִשְׂרָאֵל וַיְרוּשָׁלַם" (דברי הימים א פרק יא). שם כתוב: "וַיִּקְבְּצוּ כָל יִשְׂרָאֵל אֶל דָּוִד חֶבְרוֹנָה לֵאמֹר הִנֵּה עֲצָרְךָ וְבִשְׂרָרְךָ אָנַחְנוּ: גַּם תָּמוּל גַּם שְׁלֹשׁוֹם גַּם בְּהִיּוֹת שְׂאוּל מֶלֶךְ אֶתְּהָּ הַמּוֹצִיא וְהַמְבִּיא אֶת יִשְׂרָאֵל וַיֵּאמֶר ה' אֱלֹהֵינוּ לְךָ אֶתְּהָּ תִרְעָה אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶתְּהָּ תִרְעָה נֶגֶד עַמִּי וַיִּשְׂרָאֵל". אחרי הגעתם דוד כורת להם "בְּרִית בְּחֶבְרוֹן לִפְנֵי ה' וַיִּמְשְׁחוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל כַּדָּבָר ה' בְּיַד שְׂמוּאֵל". לכן הפסוק אומר שכל ישראל הולכים עם דוד ולא רק אנשיו.

ירושלים המאחדת בימינו

כך היה גם בימינו. במלחמת העצמאות, כאשר היינו מפולגים, הפסדנו את ירושלים המזרחית למרות שגרו בה למעלה מאלף יהודים. מחלוקת בין ההגנה, האצ"ל ולח"י פילגו את המערכה, כל פלג נלחם משער אחר, ועבדאללה א-תל הצליח לגרש את יהודי ירושלים. במכתבו לעבדאללה מלך ירדן הוא כותב כי הרובע היהודי בירושלים נהרס ולא ייבנה עוד לעולם.

במלחמת ששת הימים, שבה היינו מאוחדים, נכבשה ירושלים בניסי ניסים. לא רצינו להילחם ולכבוש את ירושלים, אבל חוסיין בטיפשותו נכנס למלחמה אחרי שמצרים כבר הפסידה את המערכה, הכול בגלל שה' הקשה את רוחו ואימץ את לבבו כמו שעשה לסיחון מלך האמורי.

כוחה המאחד של ירושלים על העולם

כוחה המאחד של ירושלים פועל גם על העולם. כך אומר ישעיהו הנביא: "כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבָר ה' מִירוּשָׁלַם: וְשָׁפַט בֵּין גּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכָתְתוּ חֻרְבוֹתָם לְאֹתִים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת. לֹא יֵשָׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה". כן אומר צפניה הנביא בנבואה על ירושלים: "כִּי אֵזָא אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שִׁפְהָ בְרוּרָה לְקֹרֵא כָלֶם בְּשֵׁם ה' לְעִבְדוֹ שֶׁכֶם אֶחָד" (צפניה ג ט). וכן אנו מתפללים ואומרים: "וַיַּעֲשֵׂוּ כָלֶם אֶגְדָּה אֶחָת לְעֲשׂוֹת רִצּוֹנָךְ בְּלִבָּב שְׁלָם".

פירוז משוחרר

אחת התופעות המדהימות של הפיכת כלי נשק לכלי עבודה התרחשה בדורנו וקשורה לשחרור ירושלים. בתחילה התרקם בין המעצמות הסכס סאל"ט-1 הוא החל ב-1967 (תשכ"ז) ונחתם ב-1972 ובמסגרתו פורקו חלק מהטילים של שתי המעצמות. אחר כך נחתם הסכס סאל"ט-2 ב-1979 ובו

התחייבו המעצמות לפרק עוד כלי נשק. אחר כך נחתמה האמנה לצמצום הנשק האסטרטגי שנקראה סטארט-1 והייתה הסכם בקרת נשק הגדול והמורכב ביותר בהיסטוריה. יישומה הסופי נקבע לבסוף ב-2001 והסתיים בהסדרת כ-80% מכלל כלי הנשק הגרעיניים האסטרטגיים שהיו בעולם עד לאותה עת. האמנה נחתמה על ידי ג'ורג' בוש האב ומיכאיל גורבצ'וב.

הסכם מרוחו של משיח

כל השיחות הללו וההחלטות שהתקבלו משקפות מהלך אדיר שעוברת האנושות, ממצב של עוינות וייצור כלי נשק להשמדה המונית למצב שבו מדינה מאמינה בחברתה ועוזרת לה בשעת משבר. על ההסכם הזה אמר הרבי מחב"ד כי הוא תחילת מימוש הנבואה שנאמרה בישעיהו (ב, ד): "וְכָתְתוּ חֻרְבוֹתָם לְאֹתִים, וְחִנִּיתוּתֵיהֶם לְמִזְמֵרוֹת. לֹא יֵשָׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב, וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה". כל הדברים הללו נעשים על ידי רוחו של משיח, שאע"פ שלא נתגלה עדיין אבל רוחו פועלת על נפשם של כל תושבי תבל (משיחות ליל ה' פ' תולדות, אדר"ח כסלו, וש"פ תולדות, ב' כסלו ה'תשנ"ב).

הפעולה הזו מתרחשת על ידי הקב"ה שנותן בלב המלכים דאומות העולם רוח פיוס ושלום. "לב מלכים ושרים ביד ה'". להחליט ולהכריז יחדיו על דבר המעמד ומצב ד"וכתתו חרבותם לאתים". "וכיון שבמיים אלו מוחלישים ומכריזים ראשי מדינות בעולם ע"ד צמצום וכיטול כלי נשק וההוספה בהעניינים הדרושים לקיום כלכלת המדינה והעולם כולו – תוכן היעוד 'וכתתו חרבותם לאתים', שבירת כלי המלחמה לעשות מהם כלים לעבודת האדמה, ארץ ממונה יצא לחם' – הרי זה סימן ברור על התחלת קיומו של יעוד זה באוול האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו" (שיחת פרישת משפטים תשנ"ב).

חשוב מאוד לזכור שכל רוח הפיוס והשלום הזאת מתחילה בשנה שבה שוחררה ירושלים, וזה בדיוק תפקידה הרוחני, להשפיע טוב ואור וברכה על הנפש של האנושות.

הר המוריה - יותר מהר סיני, הר תבור והר הכרמל

נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים

בעניין הכוח המיוחד של ירושלים ראוי להזכיר את האמור במדרש תהלים (מזמור פז): "אמר רבי פנחס בשם רבי ראובן, עתיד הקב"ה להביא לסיני ולתבור ולכרמל, וליתן ירושלים בראשן, שנאמר (ישעיה ב, ב) נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים". שמעתי מהרה"ג נחום רבינוביץ זצוק"ל פירוש שיש מעלה בהר המוריה יותר מאשר בשלוש ההרים הללו.

הר המוריה גדול מהר סיני

כידוע, בהר סיני ניתנה תורה לישראל. משמעות הנבואה שנאמרה לישעיהו ומיכה: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" היא שבהר המוריה עתידה להינתן תורה לישראל פעם שנייה ביתר שאת. אלא שבשונה מהר סיני, ששם ירדה שנאה לאומות העולם, כאן בהר המוריה ינהרו אליו כל הגוים לקבל תורה.

עוד מעלות רבות יהיו למעמד קבלת התורה שבציון, ואחת מהן שלא יצטרכו לכפות עלינו הר כגיגית כמו שהיה בהר סיני. כאמור בירמיהו (לא לא). והכול יהיה באהבה גמורה. כפי שפירש רש"י בפירושו על הפסוק "ישלגני מנשיקות פיהו כייטובים דדיך מנין" (שיר השירים פרק א ב): "ועתיד ה' להחזירם לאותה אהבה ויתירה ממנה בירושלים, ושם יחזור ויתגלה עליהם ויתן להם תורה ויגלה להם את סוד טעמיה ומסתרי צפונותיה". "ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לכאר להם סוד טעמיה ומסתרי צפונותיה. ומחלים פניו לקיים דברו והו': 'ישלגני מנשיקות פיהו כייטובים דדיך מנין'".

את ירושלים צריכים לכבוש במלחמה. אבל בית המקדש צריך להיבנות מתוך שלום. מתוך ההוד הגדול שיהיה עלינו

הר המוריה נישא מהר תבור

בחנינה נוספת של הר המוריה שהוא מעל הר תבור היא, ששם נלחמו ברק ודבורה ביבין מלך כנען שישב בחצור. דבורה מדגישה בשירתה את השבטים שלא השתתפו במלחמה ואת השבטים שהיו בני תורה וחרפו את נפשם במלחמה למען אחיהם.

"מני מזכיר ירדו מחקקים, ומזבולן משקים בשבט ספר". ממכיר בן מנשה באו מחוקקים לעזור לברק ולדבורה במלחמה. "סופרים וחכמים" (אברבנל שופטים ה ד). "תלמידי חכמים" (אלשיך שופטים ה יד). "גדולי תורה ראשי ישיבות" (העמק דבר דברים פרק ג). משבט זבולון באו אלה ש"משקים בשבט ספר". עליהם נאמר במדרש (במדבר רבה ג) שהיו "בני תורה". וכו הביא רש"י בפירושו לתורה "לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה" (במדבר ג לח).

גם שרי התורה שברך כלל היו מסייעים לברק ולדבורה בלימוד חוק משפט מוסרים נפשם במלחמה. "ושחי ביששכר עם דבירה ויששכר כן בך בעמק שלח ברגליו" – "שרים שבישכר הם סנהדראות עוסקין בתורה יודעי בינה לעתים. הם תמיד עם דבורה ללמד בישראל חק ומשפט". עכשיו הם באו להילחם בברק ש"בעמק שלח ברגליו". ירושלים יותר מהר תבור, שהיא מחברת את כל כלל ישראל ולא רק את חלקם (רש"י שם).

הר המוריה נישא מהר כרמל

כן יש בירושלים צד שהוא יותר גם מהר הכרמל. שעניינו של הר הכרמל הוא פרסום וקידוש ה' ענק. בשעה שאחאב ואיזבל מסיימת את ישראל לעבוד את הבעל, נאלץ אליהו הנביא לאסוף את נביאי הבעל והאשרה להר הכרמל ביחד עם כל ישראל (מלכים א פרק יח).

אחרי שמתברר השקר של נביאי העבודה זרה שלא מצליחים להוריד גשמים, מרפא אליהו את מזבח ה' ההרוס, ובשם כל עם ישראל הוא בונה מזבח עם 12 אבנים כנגד השבטים, ומתפלל "ענני ה' ענני ה' ונדעו העם ה'ה פייאתה ה' האלקים ואתה הסבת את לבם אחרנית". האש יורדת מהשמים "וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים" (מלכים א יח ט). מדובר בקידוש ה' עצום. עם שלם חוזר בתשובה ושוחט את נביאי הבעל והאשרה שהטעו אותו כל השנים.

המעמד הזה קורה בירושלים ביתר שאת מאשר בהר הכרמל. שביירושלים היו עולים כל ישראל לרגל שלוש פעמים בשנה ומקבלים יראת שמים גדולה, ולא רק כהורות שעה. שנאמר: (דברים יד כג) "ואכלת לפני ה' אלקיך בפקום אשר יבחר לשפן שמו שם מעשר דגןך תירשך ויצהרך ויבכרתך בקרך וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים" (ועיין תוספות בבא בתרא כא ע"א).

גם נקראת כיסא ה' "בעת ההיא יקראו לירושלם כסא ה' ונקוו אליה כל הגוים לשם ה' לירושלם ולא ילכו עוד אחרי שדרות לבם הרע" (ירמיה ג ז). **אם כן, מלחמה גדולה יש לכוחות של עמלק בבניין ירושלים.**

ומנין לנו שהמלחמה בעמלק הייתה בכ"ח באייר? מכך שבט"ו אייר היו ישראל במדבר סין: "ויבאו כל עדת בני ישראל אל אל-מדבר-סין אשר בין-אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים" (שמות טז א). אנו גם יודעים שא' בסיוון באותה שנה היה ביום ראשון (שבת פו ע"ב). לפי זה, ט"ו באייר היה בשבת שבועיים קודם לכן (רש"י שמות טז א). ביום הששי שאחריו "לקטו לחם משנה" והוא כ"א באייר. בשבת, כ"ב באייר, יוצאים אנשים ללקט מן (שמות טז ח).

ביום ראשון שאחריו משה מצטווה לשים צנצנת מן. ביום שני הם יוצאים לדפקה אח"כ לאלוש אח"כ לרפידים (במדבר לג י"ד). הזמן הקצר ביותר שבני ישראל שהו במקום אחד היה "מערב עד בוקר" (במדבר ט טו-ג). אם ביום שני, כ"ד באייר, נסעו בני ישראל ממדבר סין ולנו בערב בדפקה, הרי שבכ"ו בבוקר נסעו מאלוש והגיעו לרפידים בליל כ"ז באייר. בבוקר הם מתלוננים על המים, ומשה הולך לחורב ומכה בסלע להוציא מים, הם מתלוננים "היש ה' בקרבנו אם אין", נענשים ומגיע עמלק. "ויבא עמלק וילחם עם ישראל בפרדים" (ז ח). לפי זה יוצא שבכ"ח באייר, ביום ששי, הייתה מלחמת עמלק. יהושע נלחם ומשה מתפלל ומעמיד את השמש ו"יהי ידיו אמונה עד בא השקש" (רש"י שם), כדי לסיים את המלחמה באותו יום שלא תגלוש לשבת. ומגלגלים זכות ליום זכאי.

תאריך מסוגל לעצירת עמלק

מהסיבה הזאת התנגדו בני המן לבניין ירושלים בימי עזרא ונחמיה, ומאותה סיבה התנגדו הטורקים לבניין בתים בירושלים על ידי יהודים. לכן זה לא מקרי שדווקא בכ"ח באייר תרצ"ט פרסמו הבריטים את הספר הלבן השלישי ובו הגבלות חמורות על היישוב היהודי בארץ ישראל.

באורח פלא, בכ"ח באייר תשכ"ב תלו את אדולף אייכמן, זרעו המובהק של עמלק, ביום הזה שוחררה ירושלים בשנת תשכ"ז, וביום הזה בשנת תשס"ב הסתיים מבצע "חומת מגן", מבצע שביטל למעשה את הסכמי אוסלו שנתנו את יהודה ושומרון לערבים ומנעו מיהודים להתיישב בכל רחבי הארץ. ב"חומת מגן" הצליחה ישראל למוטט עד היסוד את כוחם הצבאי של ארגוני הטרור ברחבי יהודה ושומרון, נוטרל כוח שלטונה של הרשות הפלסטינית והשליטה ביהודה ושומרון חזרה לישראל.

מלחמת שחרור בשלבים

במלחמה זו שבה שוחררה ירושלים, השתחררו חברון, שכם, בית לחם, מערת המכפלה וכל נחלת האבות ביהודה ושומרון. על אופן הירושה של הארץ למדנו מרחל אמנו שה' הבטיח לה בתחילה מנעי קולך מבכי "ושבו מארץ אויב". ואחר כך הוא אומר לה ויש תקווה לאחריהך "ושבו בנים לגבולם". שהשיבה הראשונה לא תהיה לגבולנו, אלא רק מארץ אויב, ואחר כך נשוב לגבולנו.

ובאמת כך היה. בתחילה, בגבולות החלוקה, קיבלנו מעט מאוד מארץ ישראל. רובה הגדולה נשאר על פי ההסכם בידי הערבים. הערבים לא הסכימו להחלטת האו"ם ופתחו במלחמה, ובסופה קיבלנו עוד חלקים בארץ ישראל. במלחמת ששת הימים קיבלנו את יהודה ושומרון וחברון וירושלים המזרחית ועוד. כך זה כתוב בחזקוני על בראשית (כח ג) שאמר ה' ליעקב "הארץ אשר אתה שכב עליה לך אתנה לזרעך". ומאי רבותא, הרי המקום שהוא שוכב עליו הוא קטן? על כן צריך לפרש כי "ע"י שאתן לך מעט קרקע משם תפרוץ בכל הרוחות ותכבוש כל סביבותיך. משל

הגמרא אומרת שכאשר רואים שה' מקיים את הנבואה על חורבן בבל מברכים "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אומר ועשה גוזר ומקיים". ולכן כשאדם רואה נבואה מתקיימת צריך לשיר ולהודות ולברך לה' במילים אלו בלי שם ומלכות

שחרור ירושלים - ביום השחרור מעמלק

מלחמה לכוחות עמלק בבניין ירושלים

מלבד כל המעלות של ירושלים, יש צד בירושלים שמכרית את כוחות הרשע העולמיים. לכן נקרא שמו "הר המוריה" - שיצא ממנו מורא לאומות העולם - "ששומעין גדולות ישראל וירושלים ומתפחדים עליהם" (תענית טז ורש"י שם). שמעתי מהרב נבנצאל שליט"א כי מעיין בפסוקים רואים שמלחמת עמלק הראשונה התרחשה בכ"ח באייר, שבה שוחררה ירושלים. כל עניין עמלק הוא להכרית את שם ה' ואת כיסא ה', ועל ירושלים נאמר ששמה הוא שם ה'. "ישם העיר מיום ה' שמה" (יחזקאל מח לה). ירושלים

כמו שהיו עושים מלכים לפרשים חשובים שנותנים להם מעט קרקע והם הולכים וכובשים בגבורתם כל סביבותם". על זה נאמר חכם עדיף מנביא.

ושממו עליה אויביכם – לבנון, סוריה, ירדן ועירק

כך אנו רואים היום שכל הארצות שהן הארצות שה' הבטיח לאברהם אבינו הולכות וקורטות. אם זה סוריה, שנמצאת כבר 10 שנים במלחמה שמפרקת אותם והורסת את ארצם; אם זה לבנון, שהייתה מדינה עשירה ומתקדמת - "שווייץ של המזרח התיכון" - והיום השתלט עליה החיזבאללה והפך את לבנון לגיהנום עלי אדמות. התיירות פשטה רגל. הבנקים נבזזו על ידי מנהלים מושחתים. לפני חודש הוכרזה לבנון ל"פושטת רגל". אין חשמל, אין מים, אין תעשייה, התושבים רעבים ומתפרעים, שורפים בנקים, מנפצים חלונות ראוהו ומשתוללים. כך עירק, כך ירדן, שלא לדבר על הערבים ביהודה שומרון ועזה שרובם באבטלה והשאר חיים מצדקה. מתקיים בהם "ושממו עליה אויביכם היושבים בה".

ברוך אומר ועשה ברוך גוֹזֵר וְמְקַיֵּם

בברכת "ברוך שאמר" אנחנו מברכים ואומרים "ברוך אומר ועשה. ברוך גוֹזֵר וְמְקַיֵּם". הגמרא במסכת ברכות (נו ע"ב) אומרת שכאשר רואים שה' מקיים את הנבואה על חורבן בבל מברכים "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אומר ועשה גוֹזֵר וְמְקַיֵּם". ובאמת מה ההבדל בין חורבן בבל לכל שאר הנבואות שנכתבו ומתקיימות? לכאורה על כל נבואה שאנחנו רואים כי היא מתקיימת צריך לברך כך. אבל לא ראיתי מפורש כך בשום פוסק, ולכן כשאדם רואה נבואה מתקיימת צריך לשיר ולהודות ולברך לה' במילים אלו בלי שם ומלכות.

וְהַנְצַח - זו יְרוּשָׁלַיִם. וְהַהוֹד - זו בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

כשדוד מכן את הזהב והכסף לבית המקדש הוא אומר "לָךְ ה' הַגְדֵּלָה וְהַגְבֹּהֶה וְהַתְפַּאֲרֵת וְהַנְצַח וְהַהוֹד, כִּי כָל בְּשֵׁמִים וְבָאֲרָץ" (דה"א טז). והגמרא מביאה "מִשְׁמִיָּה דְרַבִּי עֲקִיבָא, לָךְ ה' הַגְדֵּלָה - זו קְרִיעַת יַם סוּף. וְהַגְבֹּהֶה - זו מַכַּת בְּכוֹרוֹת. וְהַתְפַּאֲרֵת - זו מַתַּן תּוֹרָה. וְהַנְצַח - זו יְרוּשָׁלַיִם. וְהַהוֹד - זו בְּנֵן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ" (ברכות נח). הסביר הרב קוק כי את ירושלים כובשים במלחמה, לכן היא נקראת נצח - על שם הניצחון. אבל בית המקדש צריך להיבנות מתוך שלום. מתוך ההוד הגדול שיהיה עליו "כי לא נצטיינו לשאת חרב ומלחמה ולקרא בשם ד' לעמים לא ידעוהו, כי אם כאשר יגדל שם ישראל, ועמים רבים יראו את ההוד והתפארת הקדושה, ושלוש העולמים הנמשך מהוד דעות נשגבות כאלה, שבהם רפודה קדושתן של ישראל".

"אם כן בית המקדש, מקום האורה, לא נבצח יתגבר, לא בהוראת נצוח, המורה התגברות של פגישה על ההתנגדות, כי אם בהוד הנתון עליו, ברוח החן והקדושה, לפניו ירעו א"ם, ועמים רבים יבקשו פני ד' בהר ציון, על פי תביעה הבאה מהכרה פנימית מצדם, שזהו ערך פעולת ההוד, כהוד מלכות הנתון על מלך רב צדק ואביר חכמה, שמאבה רוממות נפש ירוצו הכל להכנס תחת דגלו" (עולת ראה ארלג, על פי עין איה ברכות ט, שיד). ויהי רצון שנוכח לראות את ההוד, זה בית המקדש, במהרה בימינו אמן.

תשובה כהלכה

תְּפִילָה לְאֵלֵי. שאלה: הרבה פעמים קשה לי להתפלל ולבקש עבור עולם. הרי אם הוא החליט שכך יהיה, כנראה זה מה שנכון ומה שהוא רוצה. אז למה שאני, הקטנה, אבקש ממנו שיפסיק או שישנה? האם אני צריכה לשנות את המחשבה שלי ולהתפלל בכל זאת על מה שאני רוצה שיהיה? תשובה: בעיקרון אתה צודקת. אבל ה' הוא כמו אבא שאוהב אותנו ומתחשב ברצונות שלנו, ולא עוד, אלא שלפעמים הוא רוצה להשפיע עלינו טוב. אבל אם לא נתעורר להבין את חשיבותו ולא נתפלל - לא נדע להעריך אותו כשהוא יגיע. לכן לא יצאו ישראל מסצרים אלא רק כשצעקו. רק אז היה אפשר להוציא אותם, כי הם שותפים ברצונם. אם לא היו מתפללים ומעוררים את הרצון והקב"ה היה מוציאם - היו חוזרים למצרים ולא היה אפשר לעצור אותם. לכן ה' חיכה עד שיתגבר הרצון ויתפללו מעומק הלב ואחר כך גאלם. וכך גם היום.

סיפורים על הרב זצ"ל

וְלֹא אָמַר אָדָם לְחַבְרוֹ צַר לִי הַמְּקוֹם שֶׁאֲלֵין בִּירוּשָׁלַיִם

סיפר הרב מיכה הלוי: פעם נסעתי עם הרב זצ"ל למקום כלשהו. זה היה בתקופת החגים העמוסה והדרך הייתה פקוקה מאוד. הנהג לא היה הנהג הרגיל של הרב, והוא היה מאוד לחוץ ועצבני שמא לא נגיע בזמן למקום שאלינו אנחנו נוסעים. אמר לו הרב: אתה לא צריך להתעצבן, אתה צריך לשמוח ממה שקורה פה. הנהג שאל מופתע על מה יש לשמוח, והרב הסביר לו בנחת: אתה יודע איזו שמחה הייתה בירושלים מאות בשנים? התקיימה בה נבואת ירמיהו: "דְרָכֵי צִיּוֹן אֲבִלּוֹת מִבְּלִי בְּאֵי מוֹעֵד כָּל שְׁעָרֶיהָ שׁוֹמְמִין פְּהִינָה נֶאֱנָחִים בְּתוֹלְתֶיהָ נִגְוֹת וְהָיָא מֵר לָהּ" (איכה א ד).

אנחנו צריכים לשמוח היום שהדרכים לא שוממות אלא הומות אדם. כדכתיב: "מֵרֵב אָדָם וְבִהְיֶה בְּתוֹקָה" (זכריה ב). מששמע הנהג את דברי הרב, הפסיק ללעוס והחל להקשיב לנגינות ולהרבות שמחה.

מאיר פנים בתורה

יהודי נשוא פנים, שהגיע לתפילה בבית הכנסת אבוה בצפת, סיפר כי הוא עלה לאחרונה לארץ ישראל, ובי"ה כל בני משפחתו שומרים תורה ומצוות, כולם אנשי חסד מתוך שמחה - והכול בזכותו של מרן הרב מרדכי אליהו זצוק"ל. כשראה שהנוכחים כמהים לשמוע הכיצד קרה הדבר, סיפר אותו אדם כי בצעירותו של אביו, מלכיאל, חשקה נפשו בתורה והוא ביקש ללמוד בישיבת "פורת יוסף" בירושלים. צעדיו הראשונים בישיבה היו קשים מאוד, כיוון שלא היה בקיא כל כך בעברית ובארמית ובדרך לימוד הגמרא, והדברים הגיעו לכן שלפעמים לא הבין מה שאל אותו הרב ומה שאלו החברים.

באחד הימים, תוך כדי שהוא מתקשה בלימודו, העיר לו אחד התלמידים הבוגרים: אין לך מספיק חכמה בשביל ללמוד גמרא, חבל שאתה מבזבז את ימך בלימוד במקום שאתה לא מבין. מוטב שתצא לעבוד וכך תלמד מקצוע שתוכל לפרנס בו את בני ביתך. הבחור שמע את הדברים ובלבו הסכים איתם, שהרי הוא לא מבין את מה שמלמדים בישיבה וכנראה שאין הוא ראוי ללמוד תורה. למחרת הלך לחפש עבודה, וכיוון שהיה צעיר ולא מנוסה העבודה הייתה לו קשה מאוד. כך עבד כמה וכמה שעות עד שכשל כוחו ויצא מעט לפוש ולהצטער על מר גורלו. תוך כדי שהוא שקוע במחשבות של צער, והנהג בא לפניו מרן הרב אליהו זצוק"ל, שבאותה עת היה גם הוא תלמיד ב"פורת יוסף". הרב האיר לו פנים ואמר שהוא שמח לראותו, שכן כיוון שלא מצא אותו בישיבה הוא יצא לחפש אותו, לשאול מדוע נפקד מקומו. השיב אותו אדם לרב ואמר כי הוא לא מבין את הגמרא, וחבל שיבזבז את זמנו בלימוד התורה, לכן החליט לצאת לעבוד.

אמר לו הרב אליהו: חס ושלום. אתה בחור חכם ופיקח, אלא שלא הסבירו לך מספיק טוב. נלמד יחד תורה ותראה שאתה חכם ומבין היטב את הלימוד. כך משכו הרב במילים והביאו לבית המדרש. כשהגיעו לבית המדרש ראה אותם חכם יהודא צדקה עליו השלום, לימים ראש ישיבת "פורת יוסף", והוא השלים וחיזק את דברי הרב ואמר לו כי הוא יכול ללמוד, ואם ילמד ביחד עם חכם מרדכי בוודאי ידע את הגמרא על בוריה. כששמע מלכיאל הצעיר את דברי שניהם, התרצה ונאות לחזור ללמוד.

ישבו מלכיאל והרב אליהו ללמוד ביחד את הגמרא, והנה הגמרא מונבת ומאירה פנים ותענוג להגות בה. כך קיבל ביטחון בלימוד התורה עד שכעבור זמן לא רב כבר היה לומד כבקיא ורגיל גם עם אחרים וגדל והתעלה בתורה.

סיים בנו ואמר: עכשיו אתם מבינים? כל מה שזכיתי לגדול בבית של תורה וכל מה שזכיתי ללמוד בעצמי, כל מה שזכיתי לעלות לארץ ישראל וכל מה שזכו בניי לגדול בתורה - הכול בזכות מרן הרב אליהו שקירב את אבי בשעת משבר והשקיע בו מזמנו ומחכמתו ואהבתו והחזירו לבית המדרש.

(מתוך כרך ט' מסדרת "אביהם של ישראל" שיצא לאור בקרוב)

פגשנו ושמענו מאות אנשים שחזרו בתשובה והתחזקו מהסיפורים על הרב אליהו זצוק"ל. אנו עורכים כעת את הספר התשיעי. מי שיש לו סיפורים על מרן הרב אליהו זצוק"ל שטרם סופרו, או שיש לו תמונות על הרב אליהו זצוק"ל, מתבקש בכל לשון של בקשה לשלוח למייל shlomitic1@gmail.com או להתקשר לטלפון 0506233956. זכות הרבים תלויה בו.